

B I Š E V O

ALTERNATIVNI
VODIČ
PO OTOKU

B I Š E V O

ALTERNATIVNI
VODIČ
PO OTOKU

OTOK BIŠEVO	0 8
STIPINA KUĆA	2 0
PREŽIVJETI DIVLJINU	3 0
BIŠEVJORSKA AKADEMIMA NERADA	3 6
BIŠEVO ISLAND ARTIST RESIDENCY	4 0
PRASTANOVNICI	4 2
ZVONKO BRAJČIĆ DADO	4 6
ŽIVOTINJSKI SVIJET	5 2
BILJNI SVIJET	6 0
PODMORJE	6 6
POMRČINA MJESECA	7 0
ZVUCI OTOKA	7 4
BIŠEVJKO SANJANJE	7 8
BIŠEVSKI AFRODIZIJAK	8 8
EKSPEDICIJA GLINA	9 6
PUT DO GATULE	1 0 0
PICIGIN	1 0 6
SUDIONICI	1 1 0

A photograph of a coastal landscape. In the foreground, there are large, light-colored, textured rocks. Beyond them is a body of water with small, white-capped waves. In the background, there are more rocky hills or mountains under a clear blue sky.

OTOK

B I Š E V O

Otok Biševo smjestio se nedaleko od otoka Visa, preko puta gradića Komiže. Ima 11 stalnih stanovnika.

Krasi ga nekoliko prelijepih pješčanih plaža, puno staza za pješačenje i tajni za otkrivanje, te je pravi netaknuti dragulj divlje prirode. Ljeti privlači mnoštvo turista zbog svoje poznate Modre špilje. Ima jako malo svjetlosnog zagađenja što mu omogućava duge zvjezdane noći. Dom je nekoliko autohtonih vrsta ptica, nema otrovnih životinja ni kukaca, posve je pitom prema prijateljski nastrojenim ljudima.

Život na Biševu je pravi povratak prirodi i postavlja izazov modernom čovjeku u snalaženju i preživljavanju bez tehnologije, dućana, vode iz slavine i drugih ljudi.

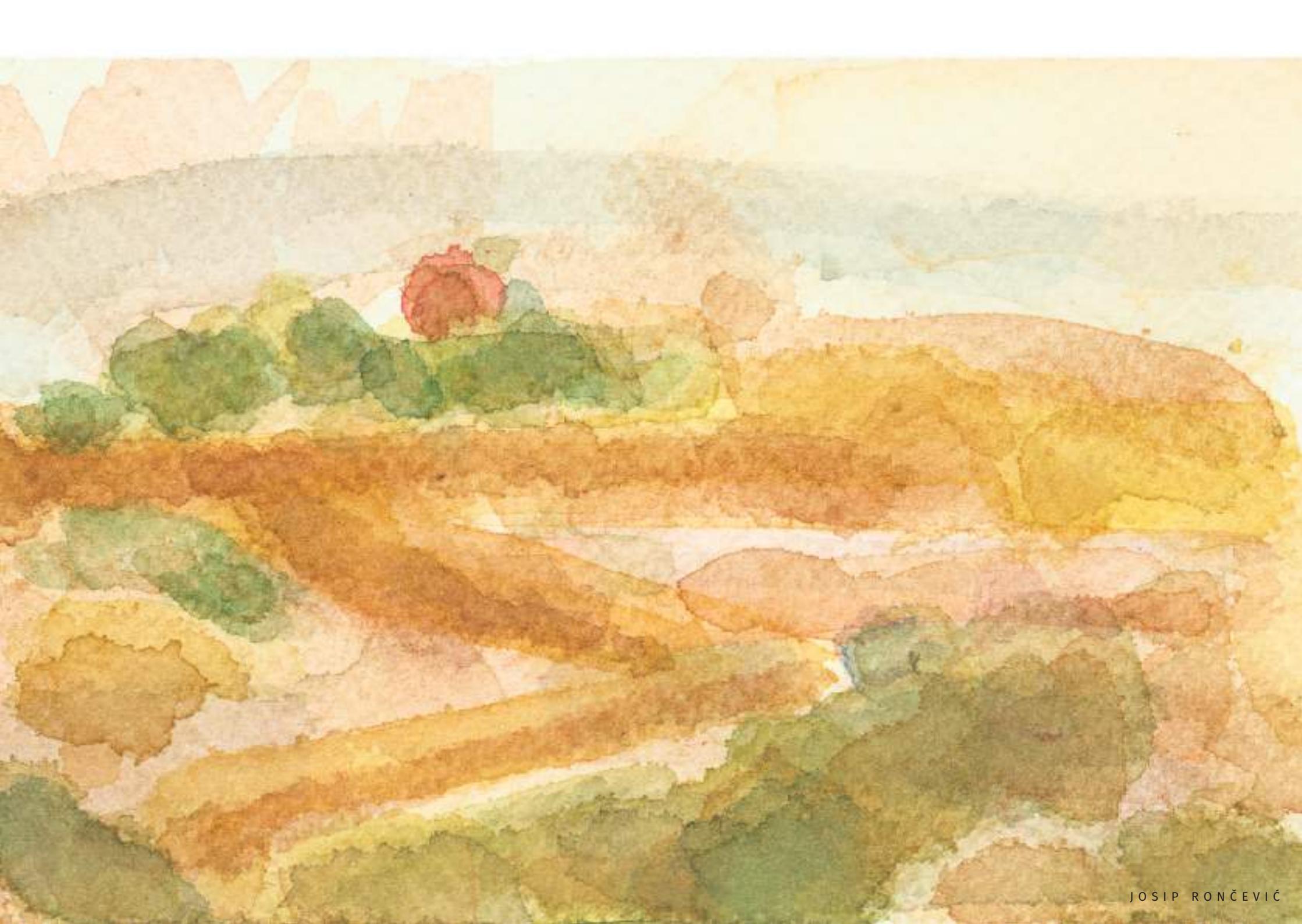
Činjenica da je Biševo teško dostupno i relativno izolirano nosi i prednosti i mane.

Nema pitke vode. Ponjeli smo vodu koja vam je potrebna za piće i kuhanje te smo ju posuđivali od susjeda. Voda za pranje suđa, robe, sebe i drugih postoji u obliku kišnice iz gustirne.

Nema dućana. Potrebno je dobro isplanirati i ponijeti sve što bi nam je moglo zatrebatи u razdoblju boravka: od hrane do hammocka (iskrena preporuka!) i knjige za plažu.

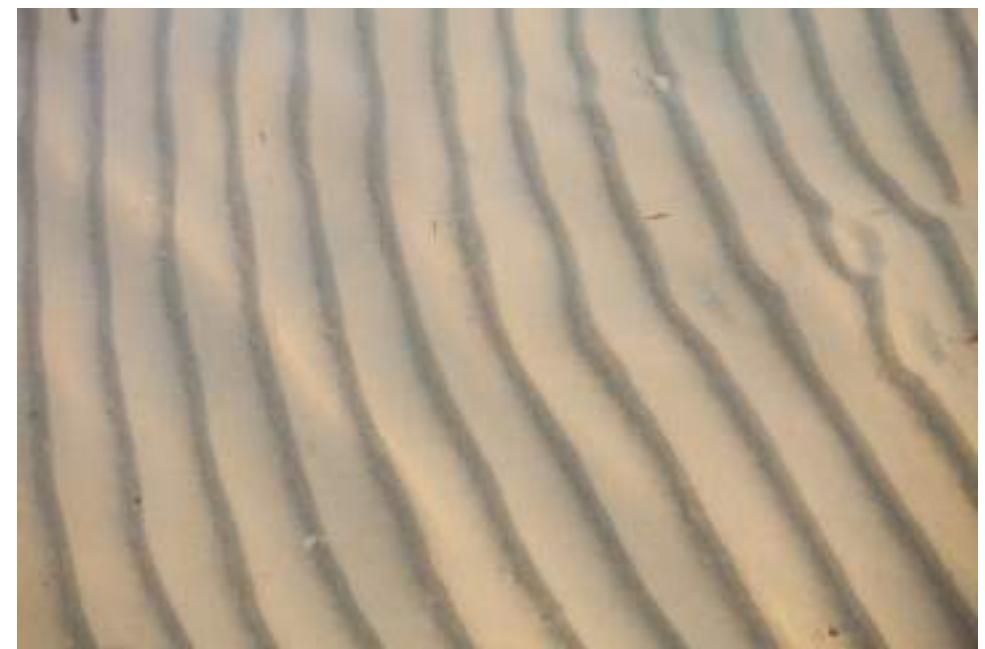
Biševo je najdalji naseljeni otok u RH i jedini otok u RH do kojeg se dolazi s trajektom od drugog otoka. Kako bismo došli do Biševa, prvo smo morali doći trajektom iz Splita do otoka Visa, autobusom do Komiže te prespavati u Komiži. S komiške rive u 8 ujutro hvatali smo državnu brodsku liniju br. 612, poznatiju kao "Pruga", s kojom smo se vozili do uvale Porat. Putovanje je trajalo oko 1h i 20 min.

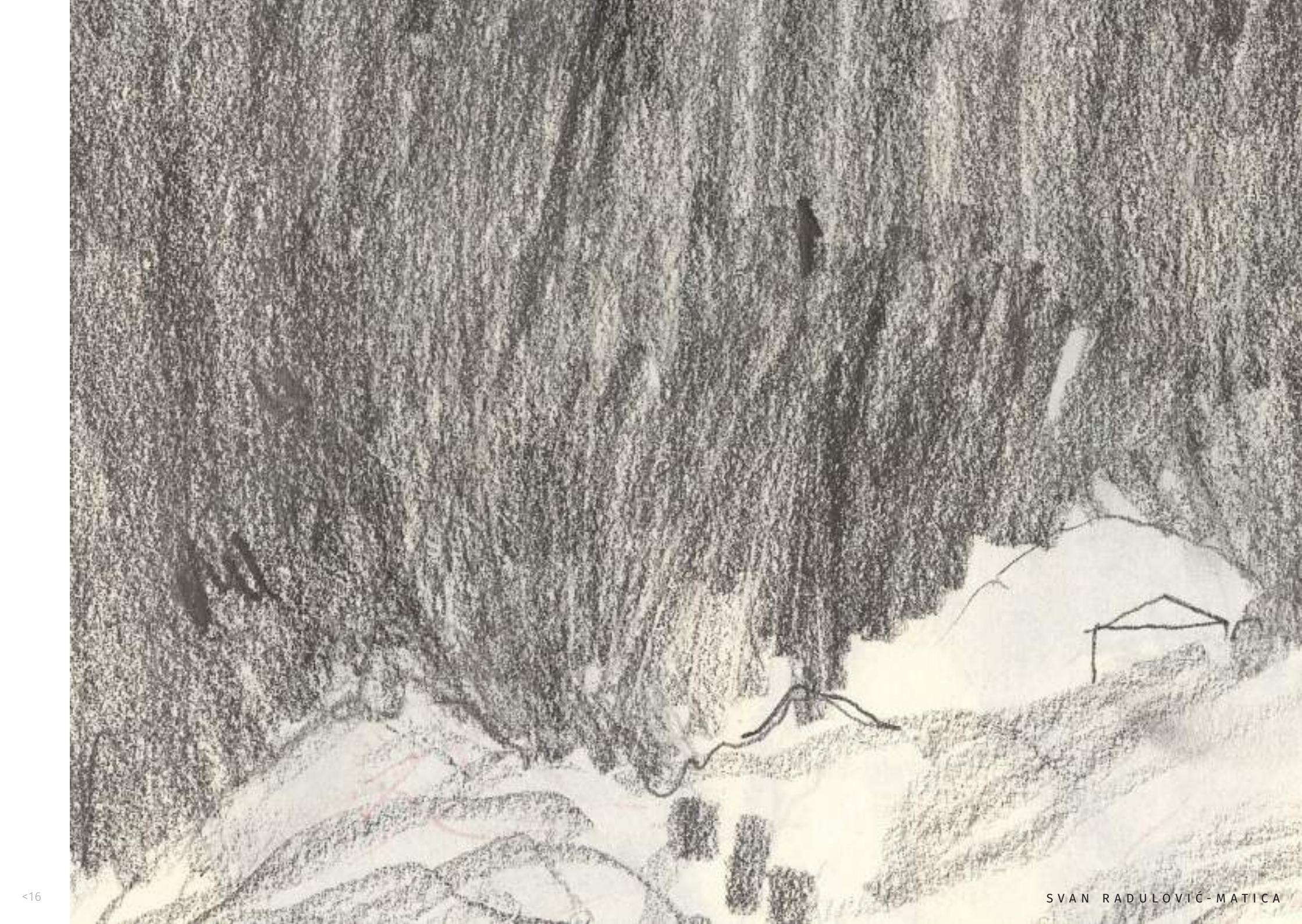

JOSIP RONČEVIĆ

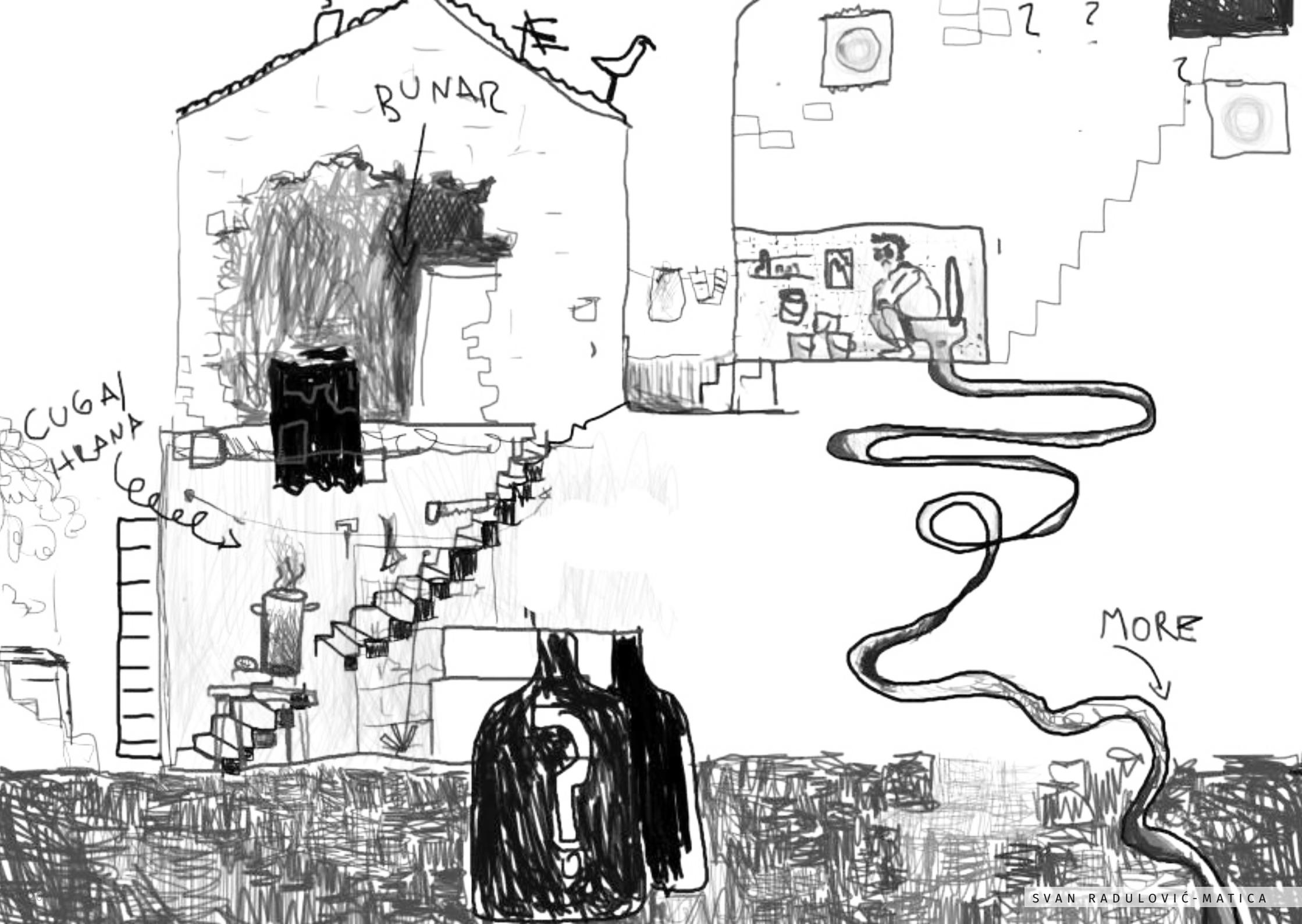

S T I P I N A

K U Ć A

Otok Biševo je već sam za sebe pozivnica svakome tko kroči nogom na njega da osjeti posebnu vezu s prirodom. Moj nono je početkom sedamdesetih u uvali Porat izgradio skromnu jednokatnicu s konobom. Veliki dio djetinjstva proveo sam na otoku i to me uvelike obilježilo. Smatram da je danas neophodno vratiti se svojim korijenima, jer živimo brzo, ne znamo uživati u trenutku, a priroda tog izoliranog otoka je surova i tjerat će da se suočiš sam sa sobom, da raspolažeš s onime što imаш u tom trenutku, kako od hrane, vode, ljudi koji ostaju i zimi i sl. Negativna selekcija sveprisutna je u Hrvatskoj, a u tako malim sredinama poput otočnih, sve je očitija. Ono što je cilj svih naših napora je osvijestiti s kojim resursima jedan mali otok raspolaže, a potom pokušati vratiti i one ljudske. To sada zvuči kao nemoguća misija, ali u cijelom svijetu prisutni su slični primjeri i čovjek se definitivno ponovno okreće prirodi. Možda time ponovno traži sebe.

STJEPAN TAFRA

Biševska kuhinja zahtijeva pripremu i popis prije puta na Biševo, s obzirom da na otoku nema dućana. Sva sreća pa kada nam nešto prifali Stipe zove svoje prijatelje iz Komiže pa nam oni šalju narudžbu po pruzi ili nas Dado vodi po otoku kod ljudi koji imaju svoj vrt i razne domaće proizvode. No mi već prije puta na Biševo obavljamo kupovinu u Zagrebu ili Splitu i teglimo vrećice na plus trideset stupnjeva u nadi da će se one teleportirati u Stipinu kuću. Ono čega imamo hrpu su konzerve (gra- ha, pelata, slanutka), tegle (ajvara, pekmeza, krastava- ca) i paketi (paštete, riže, leće), a još natovarimo i voća i povrća koliko stane. Za sad još nismo ostali gladni, a probali smo i domaće specijalitete poput komiške pogače koju nam je napravila Lada, pekli smo ribe na gradele sa Dadom i ono što nas još očekuje je lov u lignje. Potrebno je razmišljati i o vodi jer pitke vode kao što smo navikli inače nema. Sa zalihama vode dolazimo, a kad ih potrošimo pomaže nam Stipin susjed sa vodom iz kišnice.

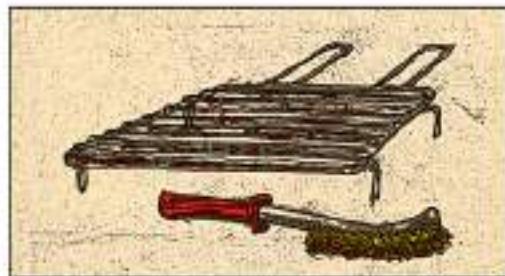

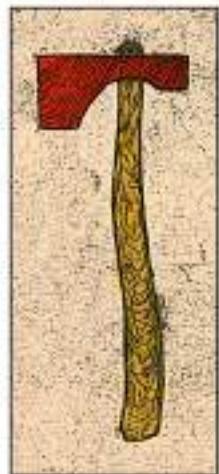
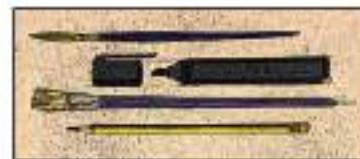
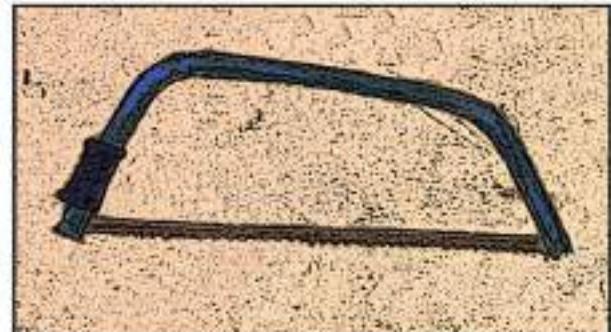
PREŽIVJETI

DIVLJINU

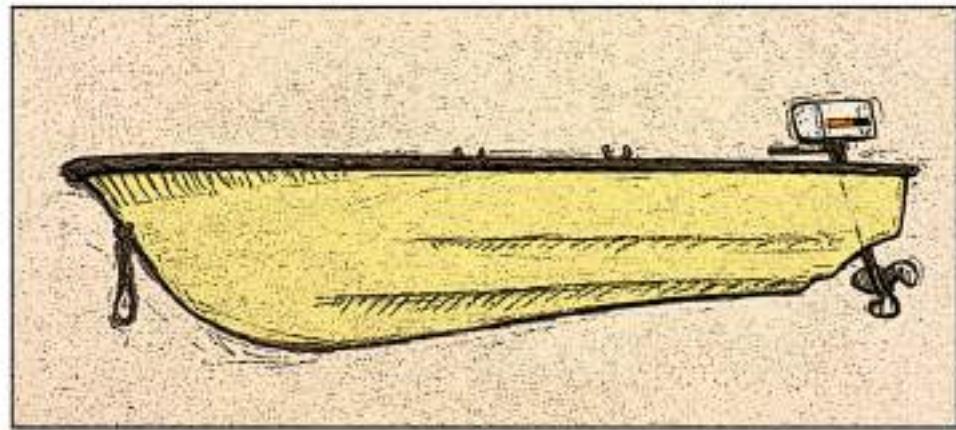
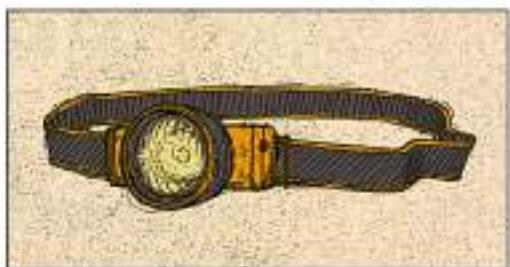
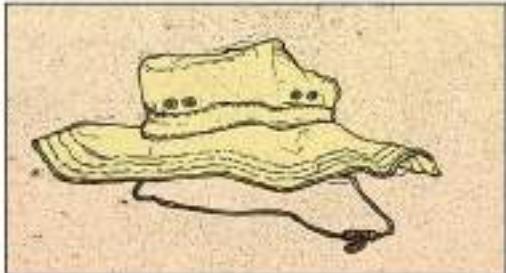
D U Ž N O S T I

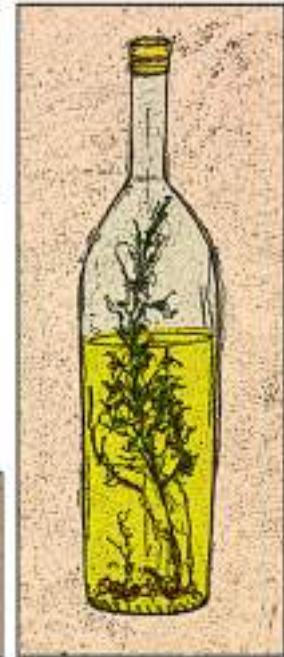
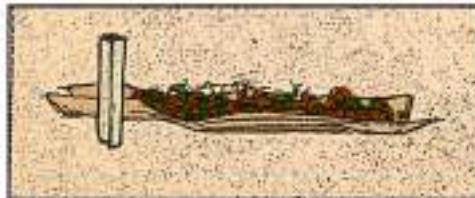
R A D

IZLET

RAZONODA

B I Š E V J O R S K A

A K A D E M I J A

N E R A D A

DADO
dekan

STIPE
prodekan
za nabavu

AGATA
par gritavaca

SVAN

DIANA

ANDREJ
sestrice gazelice

ANA MARIA

PILJ
noćna ptica

SARA
morska sirena

TARA

APOLONIJA
ljubavnice

ANA

JOSIP
piciginaši

IVAN

Biševo Island Artist Resi- dency

Biševo Island Artist Residency umjetnička je kolonija na otoku Biševu. Prvi puta smo mi kao studenti Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu sudjelovali 2017. godine, u ljeto i u jesen. Stjepan Tafra, fotograf i grafički dizajner iz Komiže, uz podršku biševjorskih lokalaca ugostio nas je u obiteljskoj kući na Biševu. Kolonija je nastala kao reakcija na sve češću eksploraciju kulturnog i prirodnog identiteta na našoj obali u svrhu što bržeg i većeg profita, te nama studentima umjetnosti kao šansa da u lijepom okruženju nastavimo stvarati poštujući običaje i autohtonost prirodnog okruženja otoka Biševa. Cilj same rezidencije kultiviranje je i njegovanje autentičnog lokalnog duha. Iako je Biševo većini poznato samo po svojoj Modroj špilji i uvali Mezuporat, ostale su specifičnosti ovog netaknutog dragulja bačene u drugi plan. Danas zbog masovnog iseljenja možemo vidjeti samo tragove nekadašnjeg života, a ova je akcija jedan od načina na koji se otok revitalizira i pokušaj da se u njega ponovo unese malo mladenačkog duha. Kroz različite aspekte imali smo priliku proširiti svoje znanje i razumjevanje biševjorskog načina života, dijalekta i duha stanovnika te su ono što smo doživjeli na otoku preneti u ovaj intimni vodič o otoku kroz naša iskustva i avanture.

Nadamo se da će Biševo, zajedno sa svojim stanovnicima, na neki način prkositi masovnom turizmu i svemu što to donosi i da će zadržati svoju netaknuta ljepotu i prirodu.

(P R A)
S T A N O V N I C I

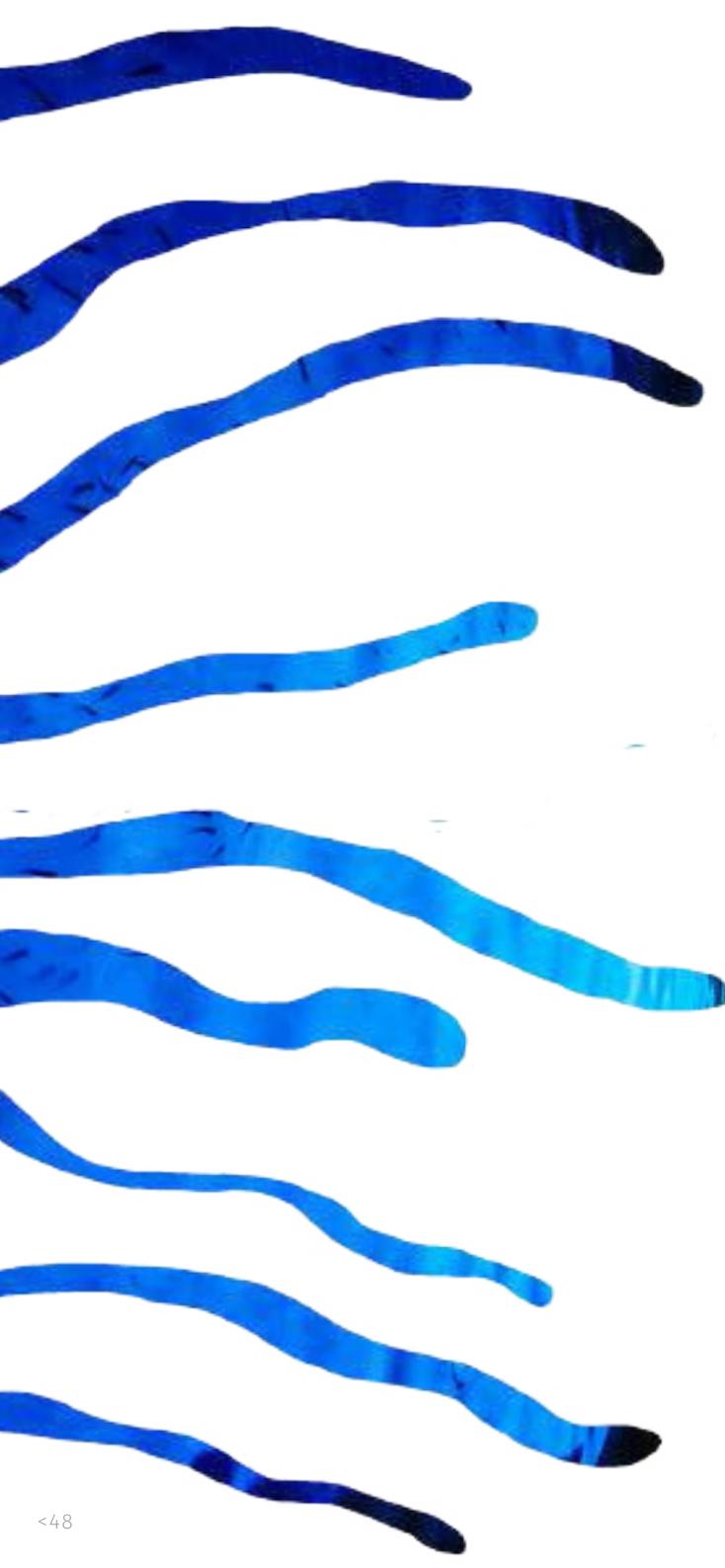
Prema popisu iz 2001. godine otok Biševu imao je 19 stalnih stanovnika. Izvori kažu da je još 1961. na Biševu bilo 114 stanovnika, a prije Drugog svjetskog rata 200. Danas na otoku tijekom godine živi desetak ljudi od kojih su nas neki lijepo ugostili i učinili naš boravak ugodnijim i autentičnjim. U kratkom suživotu s njima postali smo upoznati sa kulturom i povijesti otoka te kako smo čuli kako izgleda živjeti na Biševu 365 dana. Iako danas na Biševu tijekom cijele godine živi mali broj ljudi, za razliku od prije dok je na otoku postojala i osnovna škola, vjerujem da duh prastanovnika i dalje pazi na otok. Tako i ovi totemi čuvaju otok tijekom cijele godine, poštuju ga, paze na njegov okoliš i stanovnike.

ZVONKO
BRAJČIĆ
D A D O

D A D O

Zvonko Brajčić zvan Dado intenzivno se druži s nama za vrijeme rezidencije. Svi smo ga zavoljeli na prvu prvenstveno zbog njegove vesele i dobre naravi. Dado živi na Biševu cijelu godinu, dakle i zimu i jesen i proljeće i ljeti i tako zadnjih četiri godine. Na Biševu je za vrijeme sezone kad je plaža Porat krcata turistima i u zimskim mjesecima kada je tamo sam. Društvo mu rade njegove mace: Malena, Momo, Njoko, Paška, Pepi, Pipa i Žuti. Sprijateljio se on i sa Šimom, Perom i Jerom, tri puža od kojih je jedan imao nesretnu sudbinu. Svi mi možemo reći da kada se ukrcamo na brod (zvan pruga) jedva čekamo vidjeti upravo Dadu. To je naš dragi prijatelj koji nas je naučio puno o životu na otoku i kako ga poštovati. Svaki puta kada dođemo na Biševo Dado nam pokazuje mnoga mjesta i naš je vodić, mi pratimo njegov brzi hod i ostajemo bez riječi na predivne poglеде koje nam pokazuje. Vodi nas u barci na plaže koje su malo skrivenje turista i s nama kuha i pomaže nam kada su nam zalihe hrane i pića pri kraju. I stvara s nama, te ćete u ovom vodiću naići na Dadinu pjesmu BAK o Biševjorskoj art koloniji.

BAK

BIŠEVJORSKU ART KOLONIJA
ZA OCI I DUŠU SIMFONIJA
KULTURNU CURMA, ŠESNU I LIPU,
DOBRU JE POCAHONTAS
IZOBRALA EKIPU
FUMAJU, PIJU,
MEĆU KOLURE NA LETRATE
ALI SKUHAJU DOBRU SPIZU I
OCISTE PIJATE
NJIH NI LAKO SKROZ OPISAT
DUJDITE NA BIŠOVO,
VIDTE, ČUTITE,
UMJETNOST IZ SARCA UPOZNAT

ZVONKO BRAJČIĆ
DADO

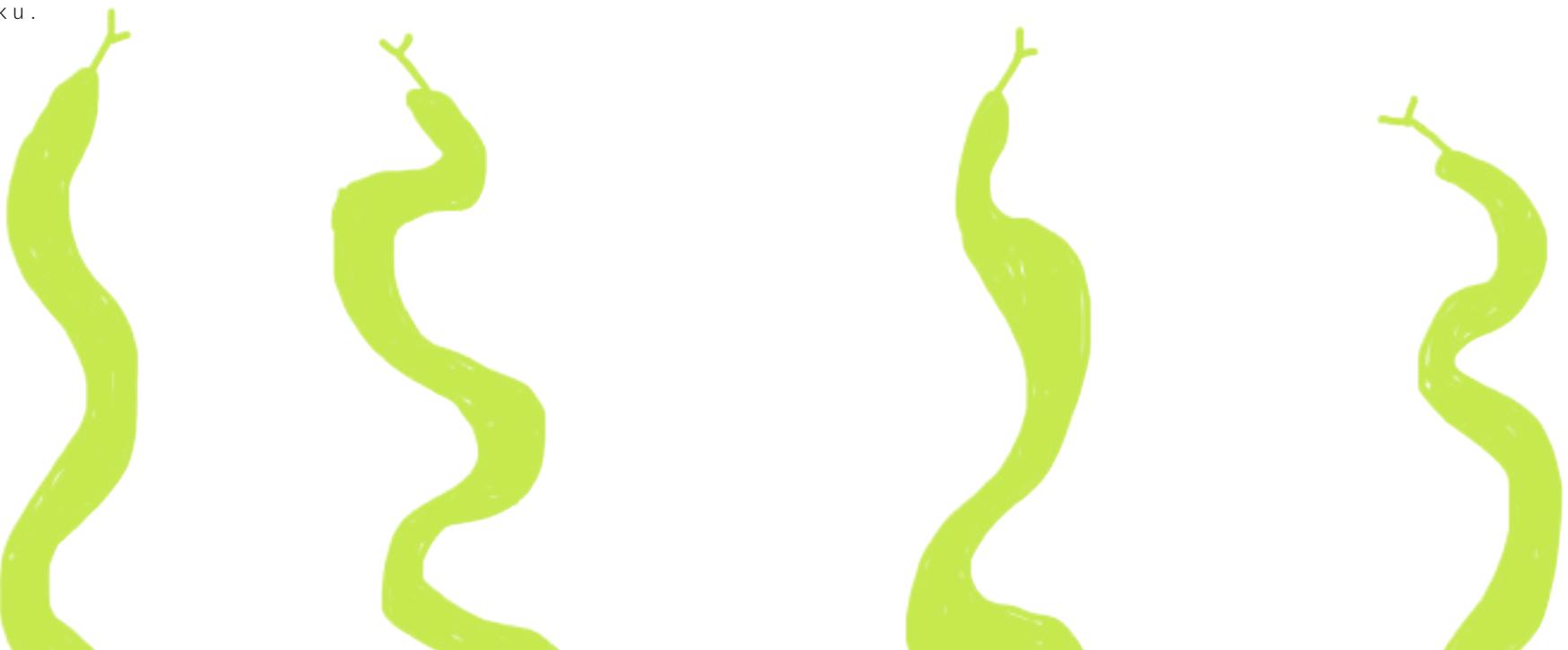

ŽIVOTINJSKI

SVIJET

Osim s ljudskim stanovnicima, susreli smo se i sa puno mačaka, guštera, puževa, komaraca, nešto meduza i par zmija. Jedna maca čak je i udomljena i doputovala je sa Biševa u Zagreb, a naša Sara njena je paziteljica i maziteljica koja joj je spasila život od teške zime na otoku.

B I L J N I

S V I J E T

< Gospina trava

Boraveći na rezidenciji vrlo smo često u popodnevnim satima, kad bi vrućina malo pala, išli u šetnje otokom. Tako uz žamor i pokoji razgovor čovjeka lako obuzme zanesenost ljepotom otoka, zalaska sunca, oblika stijena, razveseli ga biljka koju spazi putem. Tako sam se odlučila pozabaviti proučavanjem osnovne vegetacije otoka. Jedno znanstveno istraživanje biologa govori o tome da je na Biševu prisutno čak vrsta. No mi smo primijetili one koje su nam najpoznatije. U jednoj šetnji istočnom stranom otoka vidjeli smo gustu šumu borića u rastu, a Dado nam je rekao da je do požara na otoku '94. bilo mnogo velikih i snažnih borova. Na Biševu raste tipična sredozemna makija koja se ističe ružičastim cvijećem, i grmovi Gospine trave sa žutim cvjetovima. Neki dijelovi kamenjara obrasli su niskim grmljem smilja. U pukotinama kamenja raste kapara. Po otoku raste agava. Od kultiviranih biljaka dobro uspijeva loza, smokve razne vrste, badem, oskoruša. Na Biševu uspijeva posebna vrsta mirisne breskve koju narod naziva breskva golica. Mogao bi uspijevati rogač, a i masline. Ljudi su u prošlom stoljeću sjekli masline i na njihovo mjesto sadili lozu, jer je loza bila rentabilnija. Mogao bi uspijevati limun i naranča, ali narod ih rijetko sadi zbog štednje vode koja je na Biševu vrijedna kao zlato. Na Biševu raste vrlo rijedak ende, uskolisna zelenika. Na padinama luke Mezuporat nalazi se zanimljiva biljka, koja je prenijeta iz Egipta i ovdje se udomaćila.

Nadam se da ćemo u nadolazećim rezidencijama saznavati sve više o biljkama otoka Biševa i možda čak i organizirati jednu vrtlarsku sekciju, tko zna!

Smilje

Badem

Kapara

SARA GRUBIĆ

P O D M O R J E

P O M R Č I N A
M J E S E C A

Svake večeri nakon napornog radnog dana (kupanja, sunčanja, ispijanja domaćih rakija te tu i tamo povlačenja koje linije na papiru) svi bi smo se okupili oko stola na terasi i uz glazbu i smijeh ponovo ispijali rakije, ali sada i uz vino. Tako je bilo i 27.7.2018., no ta večer bila je posebna jer smo isčekivali pomrčinu Mjeseca i opoziciju Marsa. Svi smo bili uzbudjeni oko tog događaja pošto nikome nije jasno što se točno dešava i što se točno treba dogoditi. Sara je svako malo trčala na cestu ne bili vidjela ikakvu promjenu na nebu. Pošto je Biševo otok bez ulične ravjete te ima mali broj kuća nebo je uvi-jek prekriveno zvjezdama i činilo se kao da nismo biti na boljem mjestu za proživjeti taj događaj. Nakon nebrojenih odlazaka Sare, napokon čuli smo njen poziv da se počinje događati TO te smo svi istrčali van i gledali u nebo. Bilo je divno i zanimljivo. Pokušavali smo naći što bolji kadar i time se zabavljali neko vrijeme. Neki duže. Neki poput Svana kraće. No ipak mislim da smo bili na savršenom mjestu sa savršenim ljudima u savršenom trenutku.

ZVUCI

OTOKA

PISME MORA

1. TUGA ZA JUGOM 05:22
2. MAEŠTRAL 07:35
3. MOJ GALEBE 03:45
4. KOST S GATULE 2:47
5. ČETIRI MILIJORA ... 4:44
6. DADINA PISMA 55:55
7. PONIA ME VAL 3:22
8. SALBUNARSKI BLUZ 15:30
9. ČO JE PURGERI 6:14
10. NIMA VODE 24:00
11. DUDE SA PLAŽE 10:46

B I Š E V J O R S K O
S A N J A N J E

BIŠEVO JE OTOK SNOVA.
NA NJEMU MOŽEŠ USNUTI
RAZNE SNOVE.

AVANTURISTIČKE SNOVE
U KOJIMA RONIŠ ZA
SKRIVENIM BLAGOM USNUT ĆEŠ
U UVALAMA MEZUPORATA.
AKO NE AVANTURISTIČKE,
ONDA BAREM NOĆNE MORE
S HORDAMA ZOMBIE TURISTA.

AKO KUŠAŠ BIŠEVJORSKE
MEDICINE EDUKATIVNI SNOVI
U KOJIMA TI GURU LIGNJUN
OTKRIVA TAJNU ŽIVOTA
TI NE GINU.

A SPAVANJE NA
JEONOJ OD BROJNIH
SAKRIVENIH
BIŠEVJORSKIH UVALICA
POO ZVIJEZOAMA
UZORKUJE SNOVE
SASVIM SOČNE,
ISPREPLETENE
I PUNE UDHA
I IZDAHA VALOVA.

A close-up photograph of a woman's hands. She is holding a white, heart-shaped object, possibly a piece of paper or a small leaf, between her fingers. Her hands are positioned in front of a branch with green, serrated leaves. The lighting is soft, creating a romantic and intimate atmosphere.

B I Š E V S K I
A F R O D I Z I J A K

ANA JURČEVIĆ

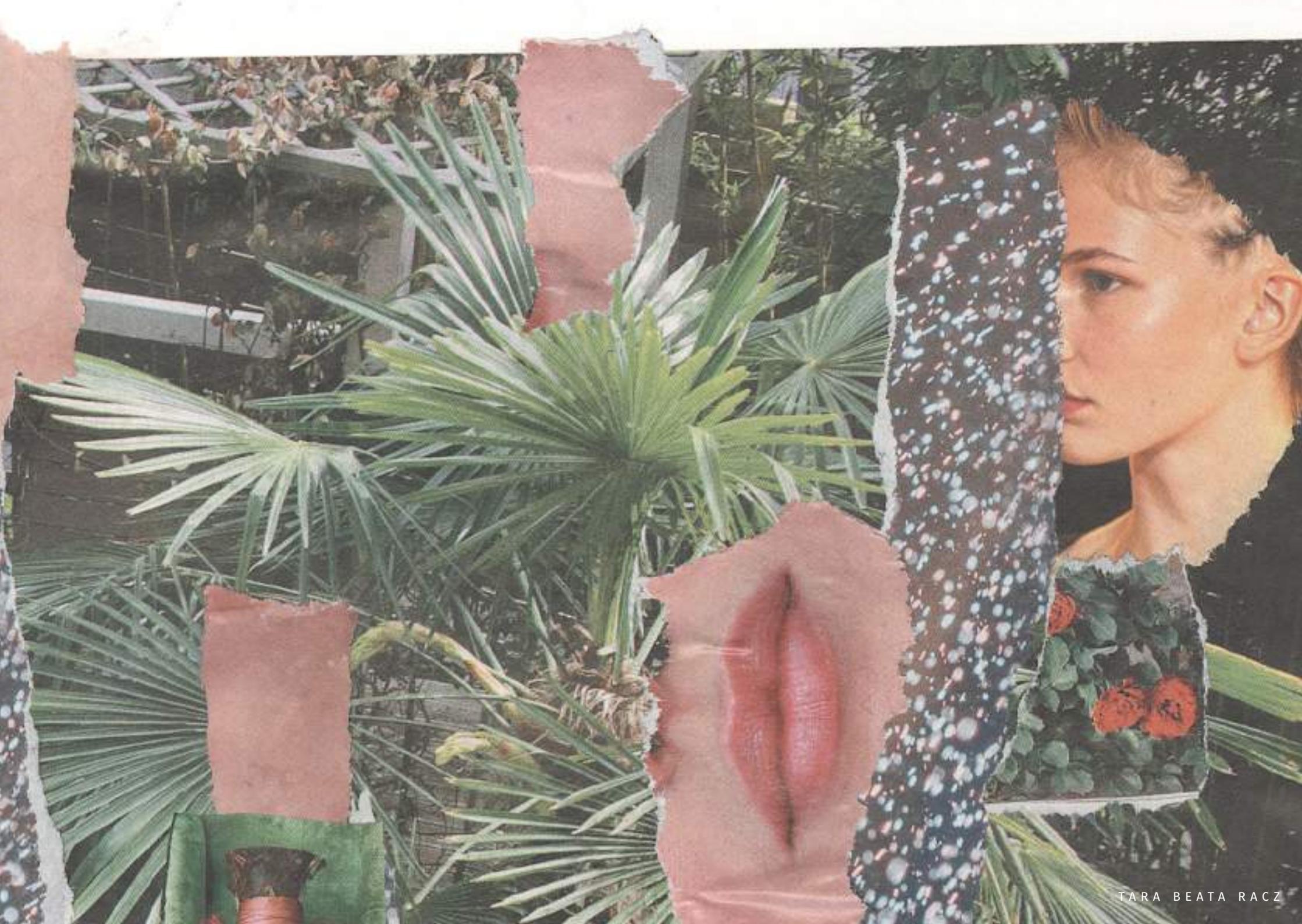
ANA JURČEVIĆ

Biševski afrodizijak

U modroj špilji crveni se žena.
Žena koliko je neuhvatljivog vremena upisano
u naborima na njenom trbuhu.
Ona ne želi da ju voliš.
Kupa se u narančinom nektaru.
Jede krila zrikavaca.
Plače divlje cvijeće.
Guši se u buri.
Sol na njenoj koži vjenčanica je koju neće
odjenuti.
Ona spava zakopana u pijesku kao kornjača
koja je preživjela dva svjetska rata.
Vojnici nisu dolazili na otoke izgubljene u
moru.
Ali su svi lijegali pored nje dok je zavijala na
mjesec.
Za svakoga bila je druge boje.
Za sve bila je zaboravljeni kolaž žudnje.

Rajna Racz

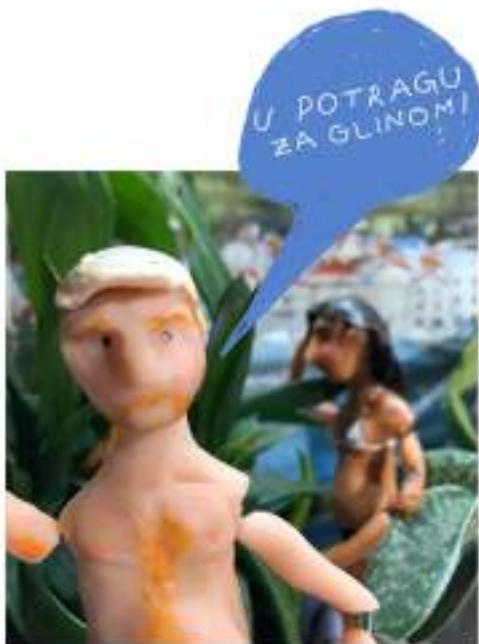
A collage artwork featuring a woman's profile on the right, looking towards the left. She has short, light-colored hair and is wearing a dark top. The background is filled with large, green, fan-shaped leaves, possibly palm fronds. There are several torn, reddish-brown paper shapes scattered across the composition, some overlapping the foliage. In the bottom right corner, there is a small, framed photograph of a bouquet of flowers with orange and red blossoms. The overall style is artistic and layered.

TARA BEATA RACZ

A collage of images featuring a man in a white sailor's hat, a boat, and tropical foliage.

E K S P E D I C I J A G L I N A

KRENULI SMO BRODOM S BIŠEVA NA VODU

ALI NAŠLI SMO...

U POTRAZI ZA POŠTAROM
NIKOLOM (KOJI NAM JE PRIČAO
O GLINI) ZA POMOC SMO
UPITALI I KOMISKE DOMORCE

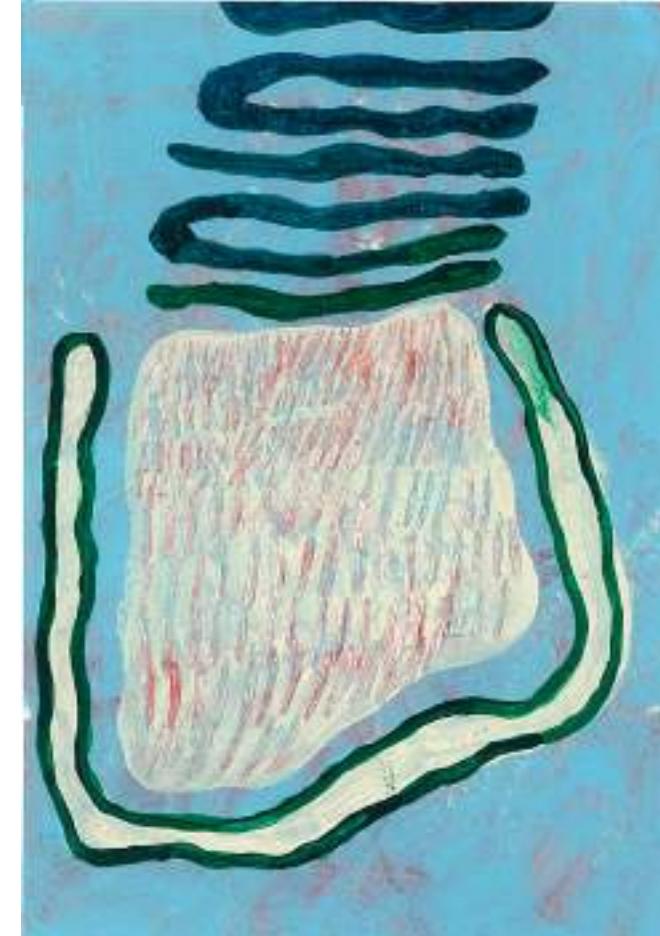
RAZOČARANI UTJEHU SMO
PRONAŠLI U DUĆANSKIM
PROIZVODIMA KOJIH NAM JE
NA 'BIŠEVU' PRIPALILO.

I ZASPALI NA RAŽI.

P U T
D O
G A T U L E

Mjesto gdje se spajaju more i nebo.
Pogled seže u beskraj.
Tišina obavija misli.
I jasno ti je da si samo jedna sitna biljka.
Magično.
Gatula mu je ime.

PICIGIN

Picigin je igra poznata još od davnih dana u biševskim valama. Dado nam je ispričao priču po čemu je uopće igra dobila ime picigin, a to je zato što su muškarci voljeli na taj način pokazivati svoju muškost i loviti žene, ilitiga ganjati pice. I naša je posada muškaraca zaigrala picigin, ali nitko od njih nije ulovio niti jednu dalmatinku. Želimo im više sreće drugi put.

ANDREJ BEŠTAK

SUD
I
O
N
I
C

fotografije:
STJEPAN TAFRA

dizajn:
AGATA LUČIĆ

crtali, slikali, modelirali:

AGATA LUČIĆ	26,36,37,40,41,42,43,47,54,55,56,57
ANA JURČEVIĆ	88,89,90,91
ANAMARIA MARAVIĆ	68,69,70,96,97,98,99
ANDREJ BEŠTAK	108,109,110,111,112,113,114,115,116,117
APOLONIJA LUČIĆ	65,66,67,102,103
FILIP PILJ	30,31,32,33
IVAN BARUN	78,79,80,81,82,83,84,85
JOSIP RONČEVIĆ	09,10,11,12,13,23,106,107
SARA GRUBIĆ	60,61,62,63,72,73,75
SVAN RADULOVIĆ MATICA	14,16,17,20,21,24
TARA BEATA RACZ	92,93,94,95

Zahvaljujemo Stjepanu Tafri na gostoprимству i svim fotografijama, Dadi na svemu što nas je naučio o Biševu i uljepšao nam boravak i otoku što nas je primio.

